

АКАДЕМІЯ МЕНЕДЖЕРІВ З РОЗВИТКУ

(курс для працівників агенцій регіонального розвитку та центрів підтримки підприємництва в Україні)

Державна регіональна політика: виклики, засади, законодавче реагування.

частина II

Анатолій Ткачук

2018-2019 р.

Волинський ресурсний центр

**«Ті, хто не пам'ятають минуле, приречені
проживати його заново»
(Джордж Сантаяма, філософ)**

Коротко з історії державної/(не державної) регіональної
політики в Україні

Початок

Почніть робити те, що потрібно. Потім робіть те, що можливо. І раптом ви виявите, що робите не можливе. (святий Франциск Асизський, приблизно середина 13 століття).

Виходячи із такого постулату в Україні почала формуватись нова державна регіональна політика.

Пройдено шлях від тотального нерозуміння, до фіксації основних засад у законодавстві, запровадженні нових планувальних та фінансових інструментів її реалізації.

**Ми сформовані у складі різних імперій,
тому ми не однакові**

Регіональні відмінності – факт, який не можна ігнорувати

Україна увійшла в свою Незалежність з досить відмінними між собою регіонами, що зумовлено відмінностями у мовній, світоглядній та економічній сферах.

Формально декларуючи унітарність та централізацію на рівні Києва, реально відбувався процес регіоналізації та міжрегіональної відчуженості.

В Україні по суті досі не склався єдиний загальноукраїнський простір – культурний, освітній, інформаційний... , що і створило тло для агресії 2014 року.

Україна, велика держава, регіони якої суттєво відрізняються між собою

Візуалізація міжрегіональних відмінностей, які
мають враховуватись при формуванні та реалізації
ДРП (карти, створені в 2013 році, до початку анексії
Криму та війни на Донбасі)

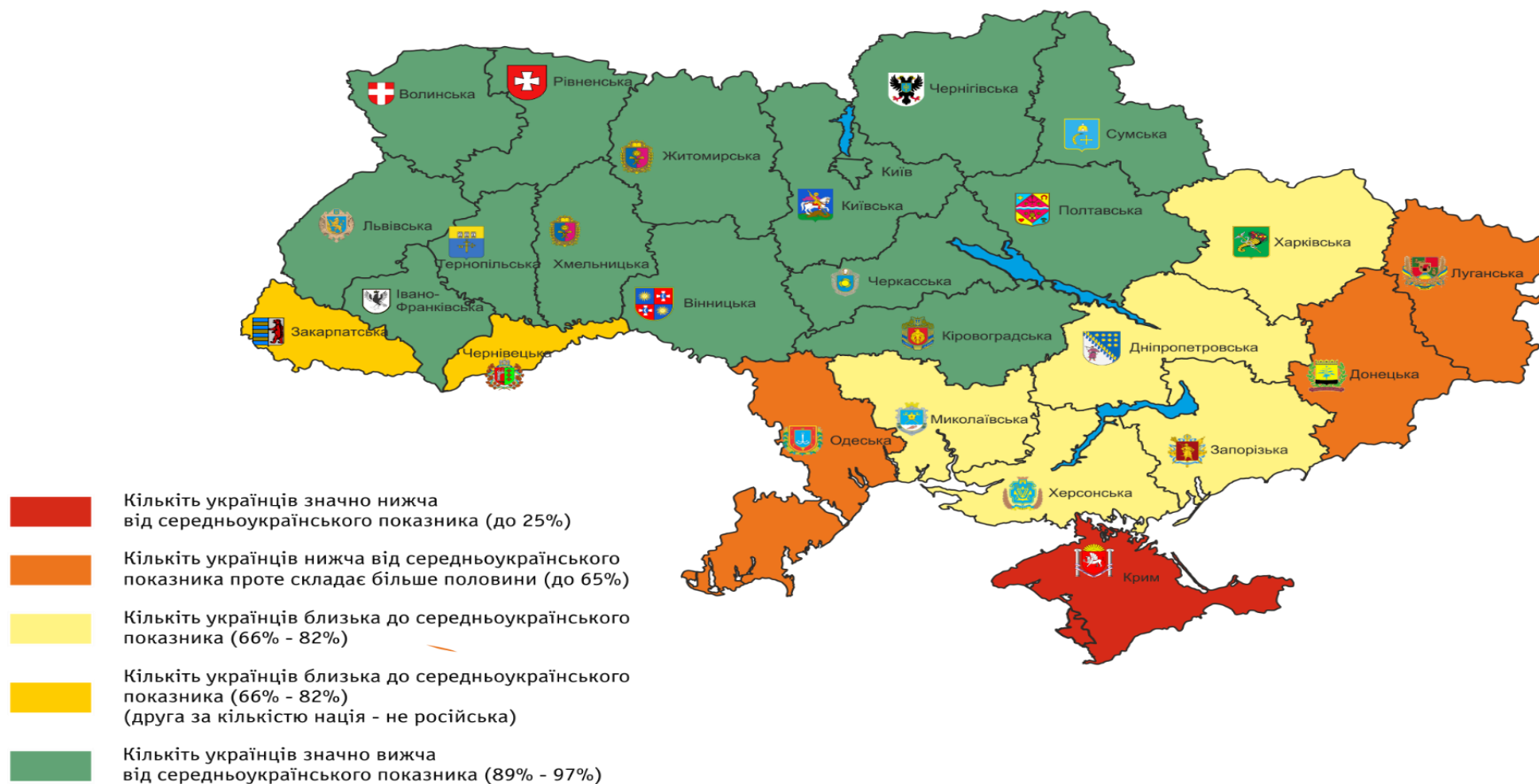
Етнічний склад українських регіонів

Національно-політичне становище регіонів України

Відносно до середньоукраїнського - 82%.

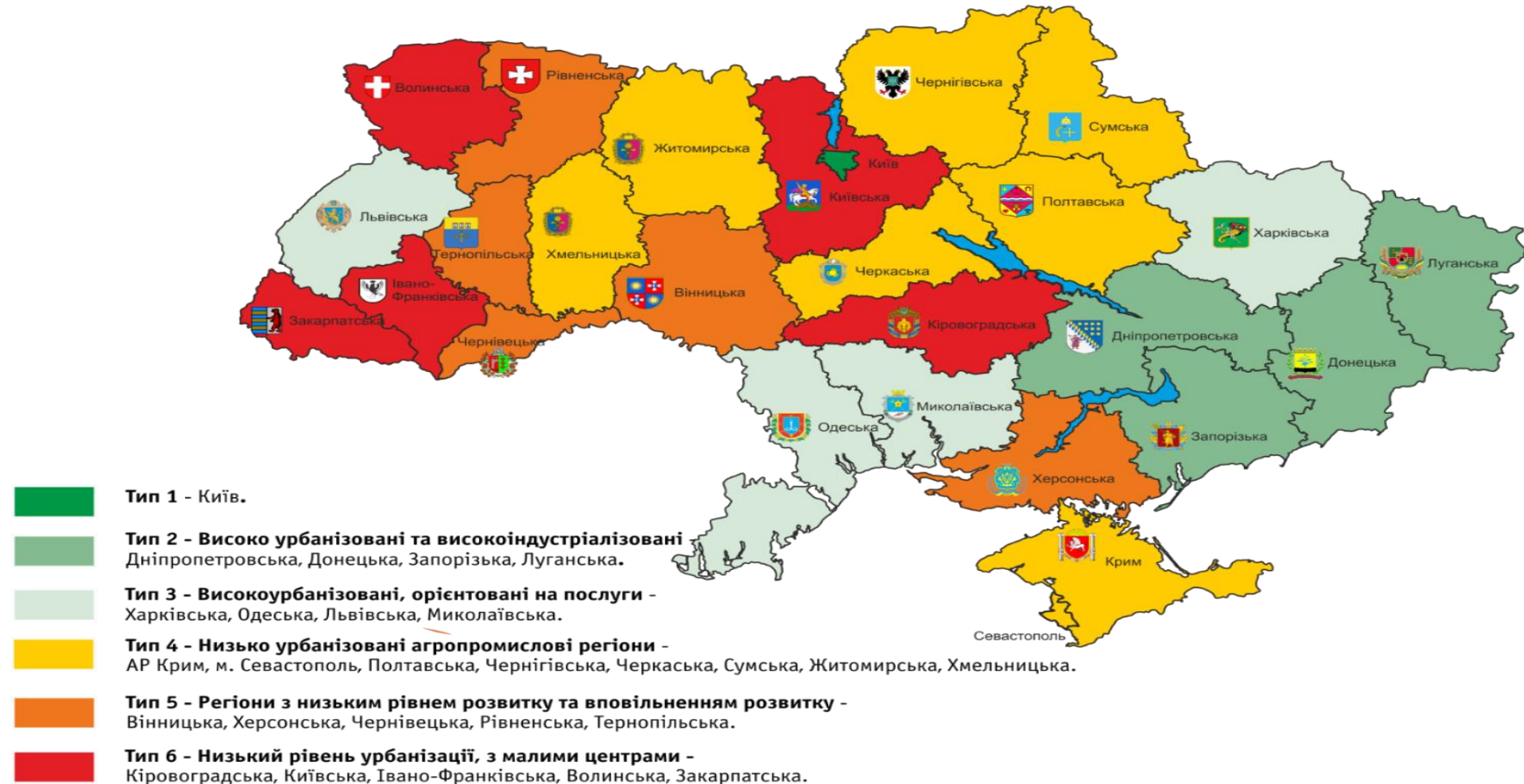
Мінімальний, АРК Крим - 25%.

Максимальний, 97%.

Українські регіони через призму урбанізації та орієнтацію регіональної економіки

Типологізація регіонів України

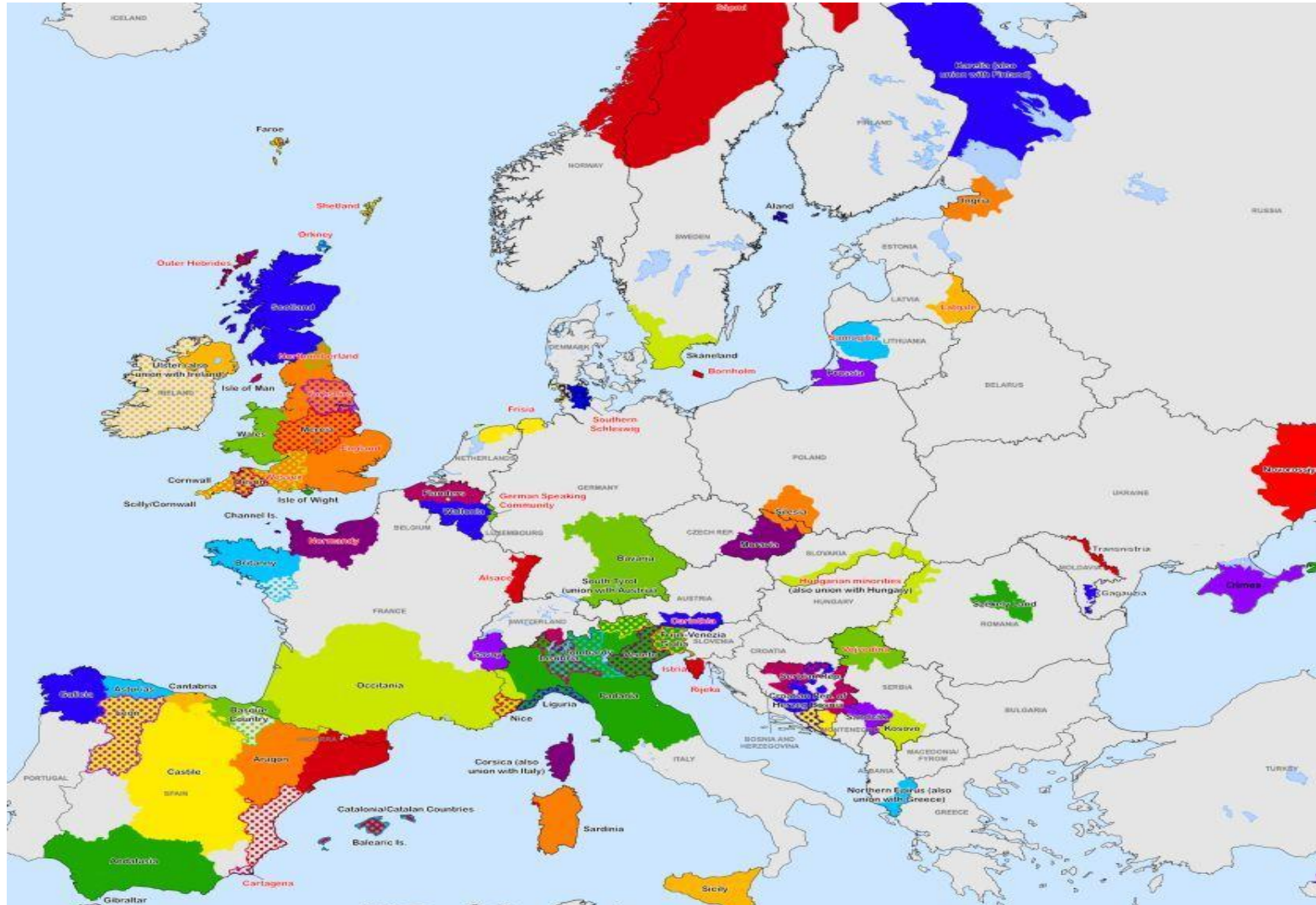
Між плановою економікою та ринком

Ціннісні орієнтири: планова економіка чи ринкові відносини?

Не тільки в Україні

(сепаратистські та автономістські рухи в Європі)

Референдумні хитання регіонів – забута історія

20.01.1991 в Кримській області відбувся референдум: *«Вы за воссоздание Крымской Автономной Советской Социалистической Республики как субъекта Союза ССР и участника Союзного договора?»*.

1.12.1991 в Закарпатті відбувся референдум з питанням: *«Чи бажаєте Ви, щоб Закарпаття отримало статус самоврядної території, як суб'єкта у складі незалежної України і не входило в будь-які інші адміністративно-територіальні утворення?»*.

27.03.1994 р Донецька та Луганська області, референдум/опитування з 4х запитань *«Согласны ли вы с тем, чтобы Конституция Украины закрепила федеративно-земельное устройство Украины?»*

Перша концепція, як результат підготовки до президентських виборів 1999 року

Указом Президента України від 25 травня 2001 року N 341/2001 Затверджено **КОНЦЕПЦІЮ державної регіональної політики**

Мета: “підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів, підвищення дійовості управлінських рішень, удосконалення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування.”

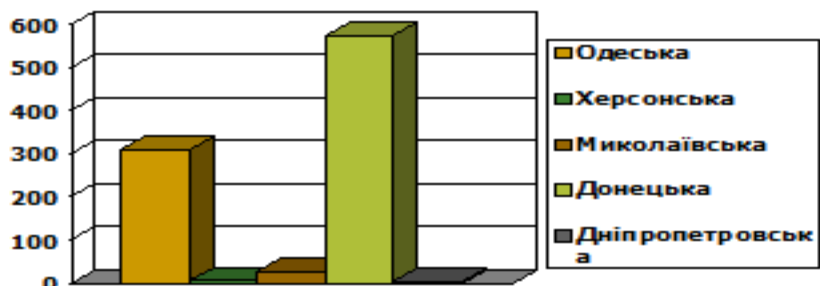
Про єдність українського простору – ні слова

Основними “довоєнними” викликами в процесі реалізації регіональної політики були(і частково залишаються сьогодні):

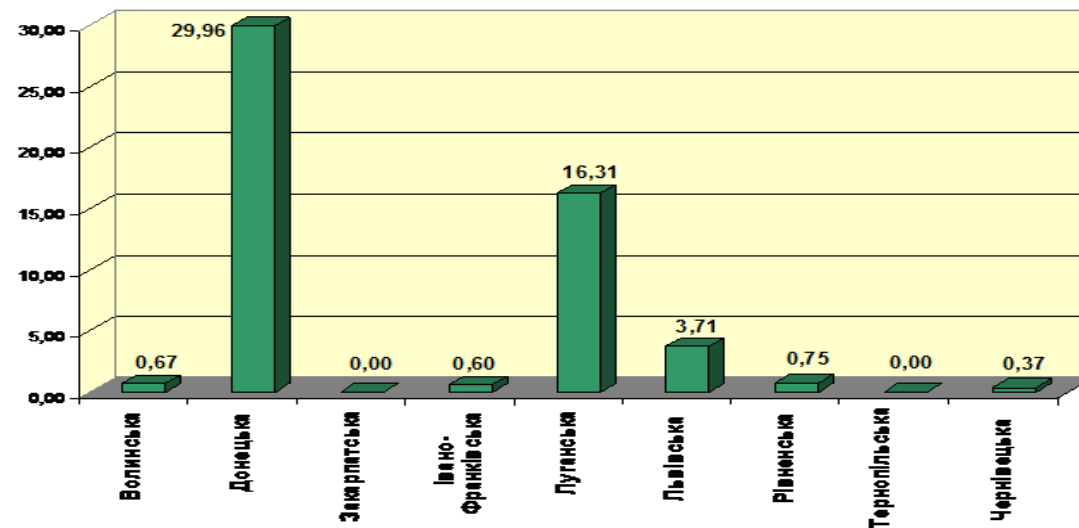
- Відсутність довгострокового бачення розвитку країни та превалювання короткозорості у прийнятті рішень у сфері ДРП
- Політичні побоювання у застосуванні кроків у напрямку посилення ролі держави у формуванні єдиного українського простору
- Високий ступінь централізації та умовно сильна владна вертикаль, не здатна самостійно приймати рішення, слабкі горизонтальні зв'язки між регіонами
- Відсутність системи законодавства у сфері державної регіональної політики, не розуміння ролі ДРП у збереженні єдності держави та вирівнюванні регіонального розвитку
- Відсутність системи прозорого та справедливого фінансування проектів розвитку в регіонах
- Нестабільне та слабе інституційне середовище

Приклади “справедливого” розподілу бюджетних ресурсів на регіональний розвиток 2012,2013 роки

Субвенція на соцекономрозвиток, 2012 рік, загалом 1785 млн

Відсоток субвенцій, що припадає на окремі регіони (Україна - 100%) ДБУ, 2013 рік

Нові виклики: агресія Росії та сепаратизм

Агресія Росії привела до загибелі тисяч людей, відторгнення від України Криму та кровопролитної війни на Донбасі.

Руйнування економічних суб'єктів на Донбасі порушило коопераційні зв'язки із економічними суб'єктами в інших регіонах, погіршення економічної ситуації в цих регіонах.

Масове переселення людей із Донбасу у інші регіони створює додатковий тиск на ринок робочої сили, соціальну інфраструктуру, місцеві бюджети, породжує проблеми взаємовідносин між людьми.

Непередбачувані видатки на війну зменшують можливості фінансування регіонального розвитку.

В умовах ослаблення державної влади зростає намагання політичних регіональних еліт посилити свої впливи на регіони та центральну владу, що несе ризики подальшої дезінтеграції країни.

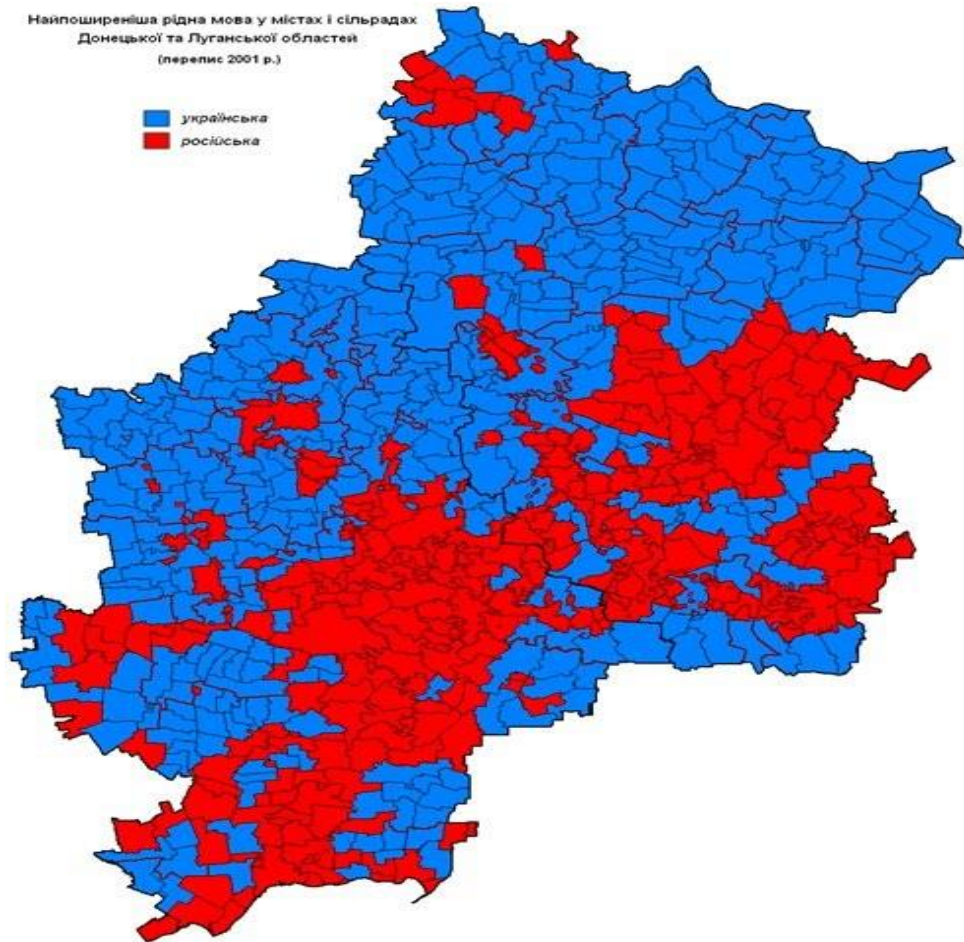
Згуртованість України – шанс для перемоги

У гібридній війні проти України, Росія використовує сьогодні:

- незгуртованість українського простору;
- створення в українців недовіри всіх до всіх;
- насадження переконання, що Україна – “держава, яка не відбулась”;
- консервація неінтегрованості в український простір національних меншин у місцях компактного проживання;

Згуртованість українського простору має стати головним завданням внутрішньої політики держави і відповідно її державної регіональної політики.

Мовна та воєнна карти Донбасу

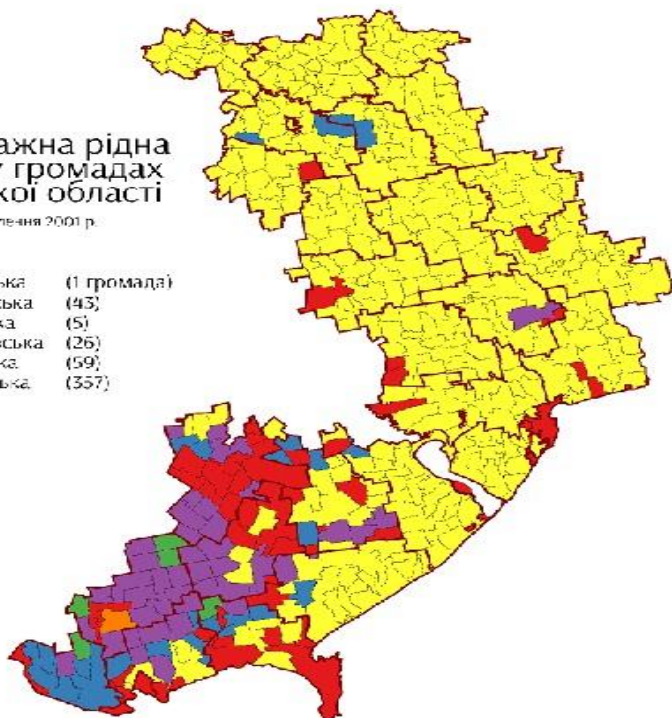

Мовна та політична карта Одещини

Переважаюча рідна мова у громадах Одеської області

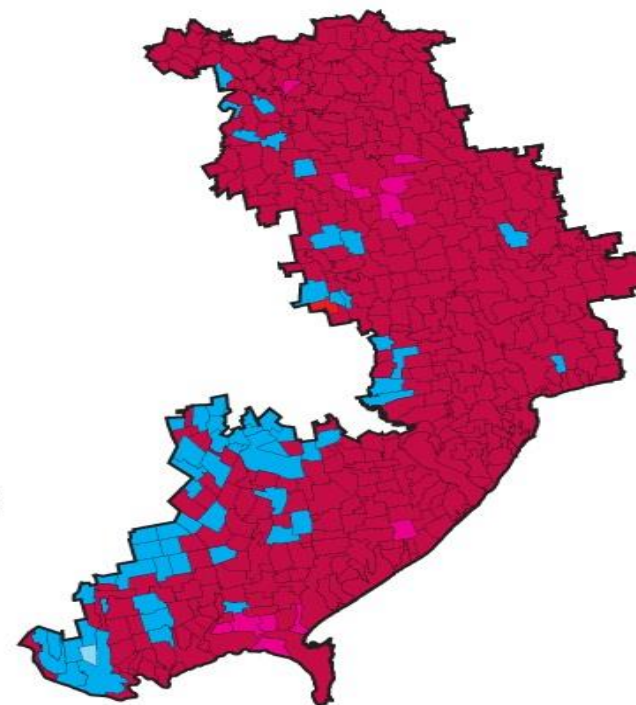
Перелік населення 2001 р.

Албанська	(1 громада)
Болгарська	(43)
Гагаузька	(5)
Молдовська	(26)
Російська	(59)
Українська	(357)

Президентські вибори 2014 р

Петро Порошенко	(413 / 64)
Юлія Тимошенко	(13 / 189)
Михайло Добкін	(1 / 7)
Сергій Тігіпко	(62 / 215)
Олег Ляшко	(0 / 10)
Петро Симоненко	(1 / 1)
Вадим Рабинович	(0 / 4)

карти

Українська
центр
успільних
даних

Час – єдиний ресурс, якого не можна нічим компенсувати

Впродовж 1990-2014 років Україна втратила **час** для творення згуртованого українського простору, інтеграції найбільш відмінних від решти України регіонів – Криму, Донбасу, південно-західної Одещини та південно-західного Закарпаття.

Частина територій зараз є втраченою, зовнішні та внутрішні чинники дестабілізації продовжують впливати на розхитування ситуації в регіонах.

Кроки, зроблені у напрямі формування нової ДРП в 2014-15 роках були правильними, але реалізація їх на практиці виявилась недостатньою.

Зараз дуже актуальними завданнями є переведення сформованої рамки ДРП у реальну системну реалізацію

Важливі кроки вперед

з 2014-15 років відбулись зміни підходів до регіонального розвитку, а питання формування єдиного загальноукраїнського простору чи не вперше знайшло відображення у стратегічному документі – ДСРР-2020.

Прийняття Закону «Про засади державної регіональної політики» та внесення до Бюджетного кодексу України статті 24-1, про Державний фонд регіонального розвитку для фінансування проектів регіонального розвитку в регіонах, давало шанс на створення в Україні цілісного набору планувальних та фінансових документів для регіонального розвитку як частини внутрішньої політики держави.

Витоки ДРП

Народження регіональної політики, як наряду національної політики держави, припадає на 30-ті роки ХХ століття.

Спочатку європейська (як і американська) ДРП сприймалася як інструмент згладжування надмірних диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів.

Основним інструментом були перерозподіляючі гранти і субсидії проблемним регіонам і територіям.

Така ДРП вимагала центрально керованої системи планування та управління із чіткими цілями та завданнями для кожного рівня влади.

Нова парадигма і нові принципи ДРП

Орієнтація на децентралізацію влади та партнерство між різними її рівнями і гілками, а також партнерство із приватним і неурядовим секторами.

Ув'язка економічного розвитку та рівня конкурентоспроможності регіонів, добробуту населення від збалансованого просторового розвитку країни.

Єдність українського простору, як гарантія незалежності держави

Зміна парадигми у регіональній політиці

	<i>Традиційна регіональна політика</i>	<i>Нова парадигма</i>
Цілі	<i>Балансування економічного розвитку через тимчасову компенсацію розривів розвитку між регіонами</i>	<i>Виявлення і реалізація прихованого та недооціненого потенціалу розвитку регіону</i>
Стратегії	<i>Секторальний підхід</i>	<i>Інтегровані проекти розвитку</i>
Інструменти	<i>Субсидії і державна допомога</i>	<i>«М'яка» і «тверда» інфраструктура</i>
Суб'єкти	<i>Центральний уряд</i>	<i>Різні рівні врядування</i>
	Перерозподіл ресурсів від більш розвинутих до менш розвинутих регіонів	Розбудова конкурентного регіону шляхом залучення усіх регіональних суб'єктів розвитку та використання ключових активів регіону

Концепція ДРП 28.08.2009 року

(не опублікована)

Державна регіональна політика - це сукупність стратегічних заходів, засобів, механізмів, інструментів та взаємоузгоджених дій органів державної влади та місцевого самоврядування для забезпечення розвитку держави в цілому та сталого збалансованого розвитку її регіонів, відповідно до поставлених **цілей**:

- створення повноцінного життєвого середовища для людей на усій території України;
- забезпечення просторової єдності держави;
- сталого збалансованого розвитку її регіонів.

Закон “Про засади державної регіональної політики”(2015)

державна регіональна політика - система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності;

Метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання.

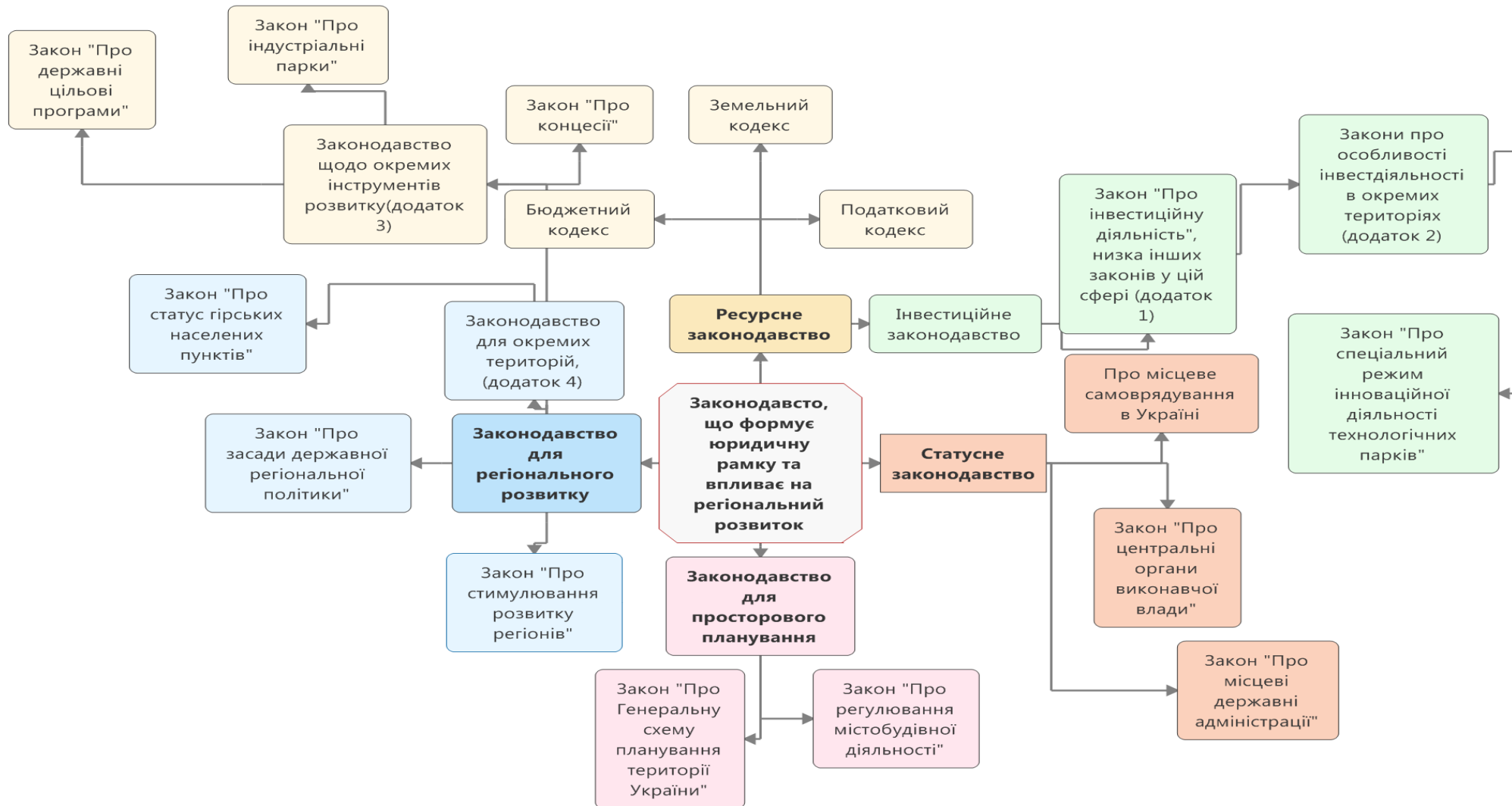
Час – єдиний ресурс, якого не можна нічим компенсувати

- Впродовж 1990-2014 років Україна втратила час для творення згуртованого українського простору, інтеграції найбільш відмінних від решти України регіонів – Криму, Донбасу, південно-західної Одещини та південно-західного Закарпаття
- Частина територій зараз є втраченою, зовнішні та внутрішні чинники дестабілізації продовжують впливати на розхитування ситуації в регіонах
- Кроки, зроблені у напрямі формування нової ДРП в 2014-15 роках, були правильними, але реалізація їх на практиці виявилась недостатньою

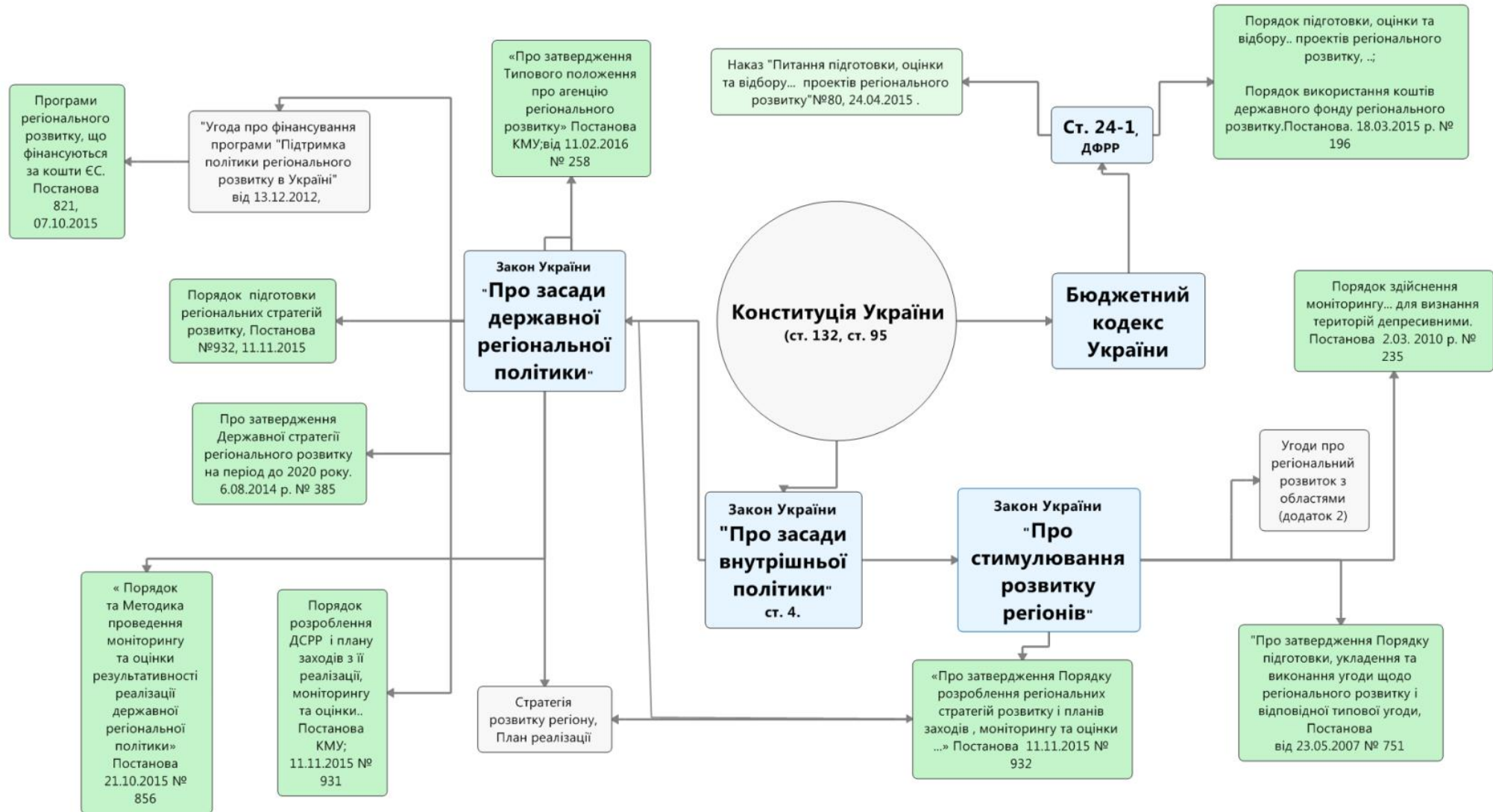
Законодавча основа ДРП створена ...

Закони “Про стимулювання розвитку регіонів”, “Про засади державної регіональної політики”, внесення до Бюджетного кодексу України статті 24-1, про Державний фонд регіонального розвитку для фінансування проектів регіонального розвитку в регіонах, низка нормативних актів Уряду давало шанс на створення в Україні цілісного набору планувальних та фінансових документів для регіонального розвитку як частини внутрішньої політики держави

Загальна схема законодавства, що стосується ДРП та РР

Законодавство для РР

Система документів для регіонального розвитку

1. Державна стратегія регіонального розвитку України;
2. План заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України;
3. регіональні стратегії розвитку;
4. плани заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку;
5. інвестиційні програми (проекти), спрямовані на розвиток регіонів.

Європейська система ДРП сформована

А чи діє?

Проблема перша – відсутність фінансування загальнодержавних цілей

- Від часу ухвалення в 2014 році Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (ДСРР-2020) в Україні так і не було профінансовано заходи для досягнення загальноукраїнських цілей, зокрема єдності українського простору, загальноукраїнської солідарності та міжрегіональної співпраці
- Шлях вирішення: збільшення розміру ДФРР до 1,5% та спрямування 1/3 ДФРР на загальнодержавні цілі, відповідно до плану реалізації ДСРР2020. Можливість фінансування пріоритетів, визначених урядом на плановий період за рахунок коштів міжнародних донорів та кредитів.

Проблема друга – непрогнозований розмір ДФРР по факту

- Не достатньо прогнозованим є розмір ДФРР на плановий рік, адже незважаючи на те, що стаття 24-1 частина 1 визначає розмір фонду як 1% видатків бюджету, проте ще не було жодного року, аби ця норма була дотриманою
- Шлях вирішення: визначити розмір ДФРР як 1,5% розміру ДБУ року, що передує плановому. Встановити, що ВРП/особу визначається один раз на три роки.
- Розмір ДФРР завжди буде чітко прорахованим і не виникатиме питання в регіонах щодо їхніх квот.

Проблема третя – проекти сьогодні на сьогодні

- Перелік проектів регіонального розвитку затверджується у поточному році, у якому вони мають реалізовуватись, що призводить досить часто до неможливості виконати проект до завершення бюджетного року, кошти повертаються до Державного бюджету України, або проект виконується неякісно
- Шлях вирішення: проекти відбираються на рік вперед. Перелік проектів є додатком до ДБУ. Проекти, які не увійшли в перелік не фінансуються. Передбачити можливість оплати робіт векселями , яка погашатимуться по мірі надходження коштів. Це дисциплінує подавачів проектів і дасть змогу розпочинати реалізацію проектів з 01 січня поточного року.

Проблема четверта – непрозорий відбір проектів для ДФРР(по факту)

- Наявність елементів непрозорого відбору проектів на фінансування, а часом лобізму окремих політичних діячів, державних службовців чи інших учасників комісій з оцінки та відбору проектів при визначенні проектів на фінансування. На учасників комісій не поширюється положення про “конфлікт інтересів”
- Шлях вирішення: уточнити вимоги щодо оцінки проектів в он-лайн режимі, ввести правило конфлікту інтересів, передбачити можливість апеляції рішень комісій, в окремих випадках, до Мінрегіону

Проблема п'ята – піар на державних коштах

- Не зважаючи на те, що кожен рік в різних регіонах України за кошти ДФРР реалізовується сотні проектів, завдяки яким будуються мости, школи, дитячі садки чи лікарні, жоден з цих об'єктів не ідентифікується як такий, що збудований за кошти держави
- Шлях вирішення: затвердити Постановою уряду “брендбук” для маркування об'єктів чи заходів, що фінансуються з ДФРР

Приклад. Публічність ДФРР

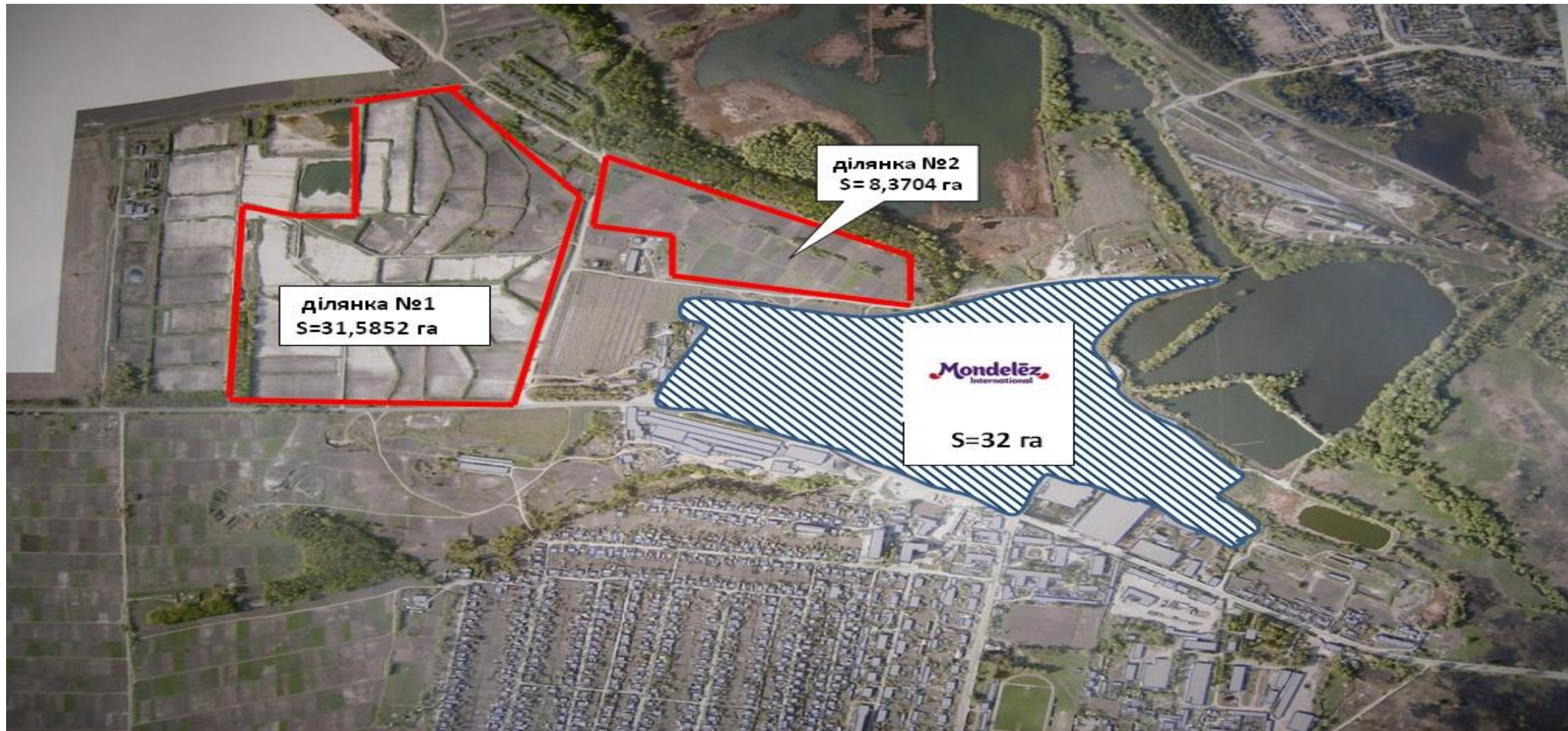
Проблема шоста – чи справедливий розподіл коштів 20% ДФРР?

- Розподіл коштів між регіонами, рівень ВРП на душу населення у яких менший 75% загальноукраїнського показника, не враховує їх реальний ВРП
- Кошти, отримати регіоном із 20% ДФРР, не використовуються власне на розвиток і в тих територіях, де це найбільш потрібно
- Шлях вирішення: передбачити при розподілі коштів ДФРР два показники – чисельність населення та територію регіону, при розподілі 20%, враховувати рівень ВРП регіону та використовувати додатковий транш виняткового на проекти, що стимулюють економічне зростання

Проблема сьома – проекти РР у своїй більшості не базовані на технічних завданнях

- Більшість проектів, що подаються на фінансування з ДФРР, стосуються винятково соціальної сфери і пов'язані з будівництвом чи ремонтом об'єктів соціальної сфери
- Комплексні проекти, які передбачались технічними завданнями і включають фінансування не тільки “твердої інфраструктури”, в своїй більшості відхиляються регіональними комісіями
- Шлях вирішення: уточнити вимоги щодо оцінок проектів, ввести обмеження на мінімальний розмір проекту, обмежити фінансування проектів під одну стратегічну ціль (не більше 60% від квоти регіону на один рік)

Розвиткових проектів за кошти ДФРР майже не фінансується, за винятком можливо кількох: Тростянець

Закарпаття, проект РР: капремонт вулиці в с. Анталовці – 356 тисяч. грн

Проблема восьма – конкуруючі закони

Про стимулювання розвитку регіонів, 2005

- Реалізація та фінансування політики через угоди щодо регіонального розвитку
- **Шлях вирішення: гармонізувати закони, через внесення змін до цих законів, а також БКУ**

Про засади державної регіональної політики, 2015

- Реалізація політики через систему стратегічних планувальних документів та фінансування через ДФРР

Проблема дев'ята – у нас не визначені типи “проблемних територій”

- Території з обмеженою доступністю;
- Території з низькою щільністю населення;
- Гірські території;
- Прикордонні території з особливим режимом кордону (РФ та Придністров'я);
- Території біля зони розмежування на Донбасі;
- Територія, що підлягає реструктуризації...
- Шлях вирішення: передбачити визначення типів територій та інструментів їх розвитку у новій редакції закону “Про стимулювання розвитку регіонів”

Проблема десята – загальне законодавство не враховує потреби у ДРП

- Закони “Про засади внутрішньої та зовнішньої політики України” та “Про засади національної безпеки” не оперує викликами щодо міжрегіональної відчуженості та проблем із існуванням єдиного державного простору в межах усієї території держави, що створює непорозуміння у координації ДРП. Це також стосується і низки інших законів(відповідно схеми)
- Шлях вирішення: внести необхідні зміни до загального та статусного законодавства щодо викликів у сфері ДРП та координації діяльності органів виконавчої влади та державних програм у регіонах

Проблеми удосконалення системи ДРП зрозумілі

Способи вирішення ясні

Необхідна робота по просуванню цих змін

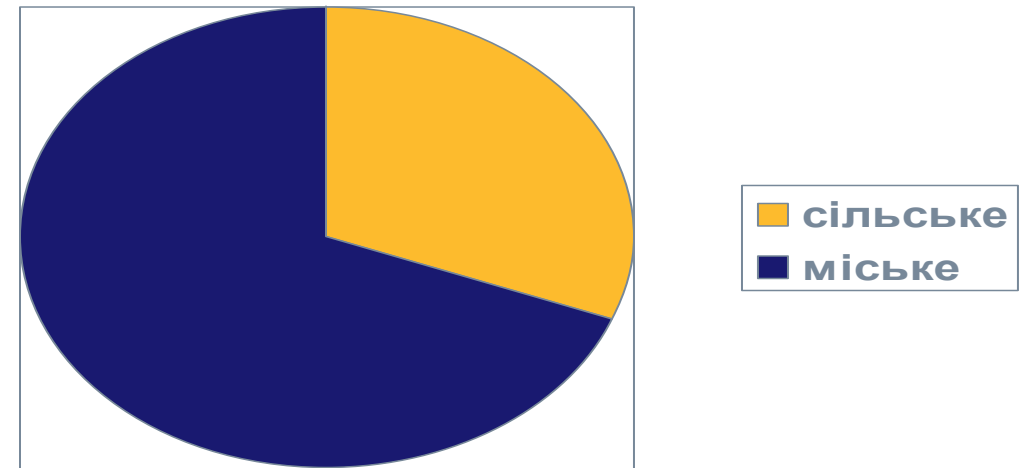
Окремі особливості підходів до різних типів територій для цілей регіонального розвитку

Україна помірно урбанізована країна

Міські поселення та сільська
місцевість - 42 929 298

міські поселення - 29 673 113
(69,1%)

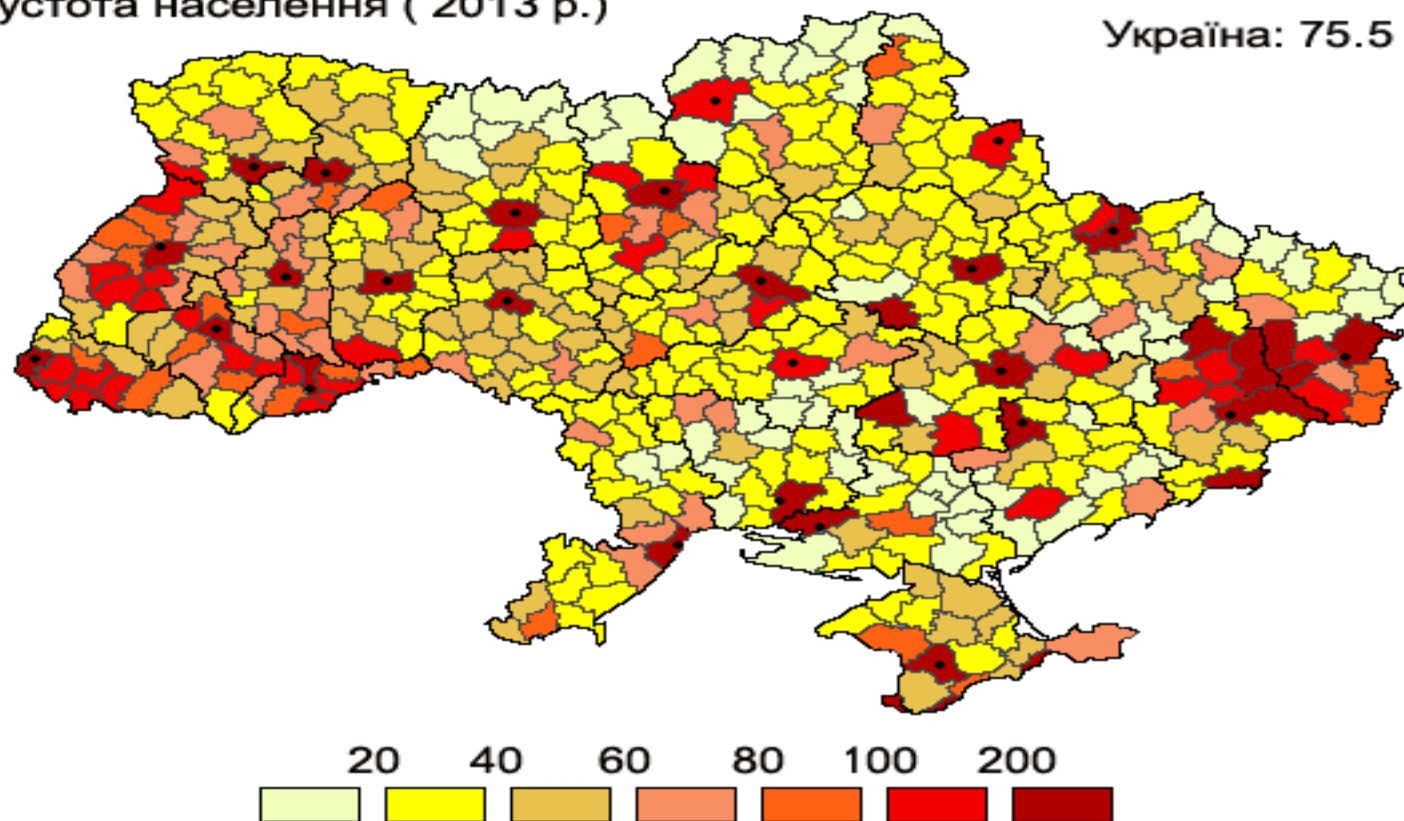
сільська місцевість - 13 256
185 (30,9%)

Сільські території із низькою щільністю населення

Густота населення (2013 р.)

Україна: 75.5

Українське село сьогодні

Найбільше ріллі в Європі.

Найбільші агрохолдинги.

Найбільший експортер.

Найбільша частка у ВВП серед країн Європи

Тривалість життя нижча ніж у місті.

Рівень освіти нижчий ніж у місті.

Рівень бідності вищий ніж у місті.

Рівень зайнятості нижчий ніж у місті.

Рівень послуг ... ну дуже низький.

Бідність сільських поселень

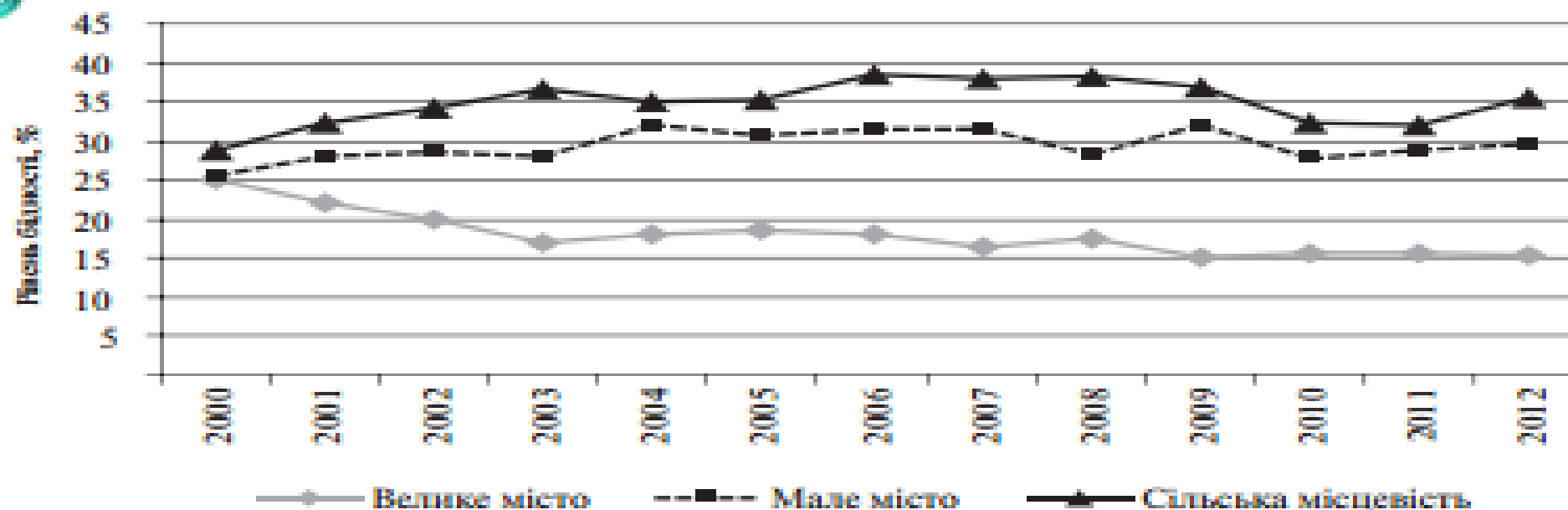

Рис. 5.1. Динаміка рівня відносної бідності за типом населеного пункту

Сумні приклади

- Поліський район Київської області густина населення близько 4,5 осіб на км². (майже як у тундрі)
- Семенівський район Чернігівської області, густина менше 13 осіб на км². і. Район віддалений від центрів розвитку та прикордонний. Відстань до обласного центру складає: залізницею – 346 км, автомобільними шляхами – 168 км. Територія – 1500 кв. км. Населення – 18,252 тис. чол. З 1.01.2013 до 01.01.2015 року кількість населення району скоротилась на 5,2%. За новітній період з обліку у районі знято 13 населених пунктів, де не залишилось жодного мешканця.

Зміна парадигми сільської політики в ЄС

(їм відповідає українська децентралізація)

	Стара політика	Нова політика
Об'єкти політики	Вирівнювання, доходи та конкурентоспроможність фермерських господарства	Конкурентоспроможність сільських територій, розвиток місцевих ініціатив, використання ресурсів, які раніше не використовувались
Ключові цілі , сектор	Агровиробництво	Різні сектори, у тому числі сільський туризм, ІТ, ремесла та підприємства
Головні інструменти	Субсидії	Інвестиції
Ключові актори	Національний уряд	Всі рівні урядування, місцеві актори – публічні органи, приватний бізнес, громадські організації, науковці

Як виміряти “депресивність”?

- 2014 р. відповідають критеріям депресивності:
 - м. Бердичів Житомирської області,
 - Токмак – Запорізької,
 - Ржищів – Київської,
 - Олександрія – Кіровоградської,
 - Новий Розділ – Львівської,
 - Дубно – Рівненської,
 - міста Лебедин і Шостка – Сумської,
міста Ізюм і Первомайський – Харківської області і м. Ватутіне Черкаської області
- вартість 2-кімнатних квартир площею 43-48 метрів квадратних у цих містах:
 - Бердичів 21-25 тисяч \$
 - Токмак – 5,5 – 6 тисяч,
 - Ржищів – 20-22 тисячі,
 - Олександрія – 8-12 тисяч,
 - Дубно – 17-20 тисяч,
 - Шостка – 8-10 тисяч,
 - Ізюм – 6-8 тисяч,
 - Ватутіне – 7-8 тисяч

Старопромислові райони: занепад

A detailed map of Ukraine, showing its administrative regions (oblasts) and major cities. The map is color-coded by region: blue for the north, green for the center, yellow for the south, and red for the east. Major cities are marked with black dots and labeled in Ukrainian. The map also shows the Black Sea to the south and the Crimean Peninsula to the southwest. The map is titled 'Україна' (Ukraine) in the top left corner.

Гірські території

Економіка та політика, або навпаки?

Гори — ділянки земної поверхні, що високо підіймаються над прилеглими рівнинами та мають сильно розчленований рельєф

Памір

Карпати

Мета “гірської політики” (узагальнення)

- збереження гірських екосистем
- покращення якості життя людини у гірських територіях
- на основі інструментів розвитку, ощадливих до використання природних ресурсів гір

Ідеї та інструменти у міжнародних документах щодо гір

- «Порядок денний на 21 сторіччя» - 1992 року;
- Альпійська конвенція -1989 року;
- Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат - 2003 року;
- Центрально-Азіатська гірська хартія - 2002 року
-

Невеликі поселення, віддалені від основних центрів

Спільне для всіх / більшості гірських територій

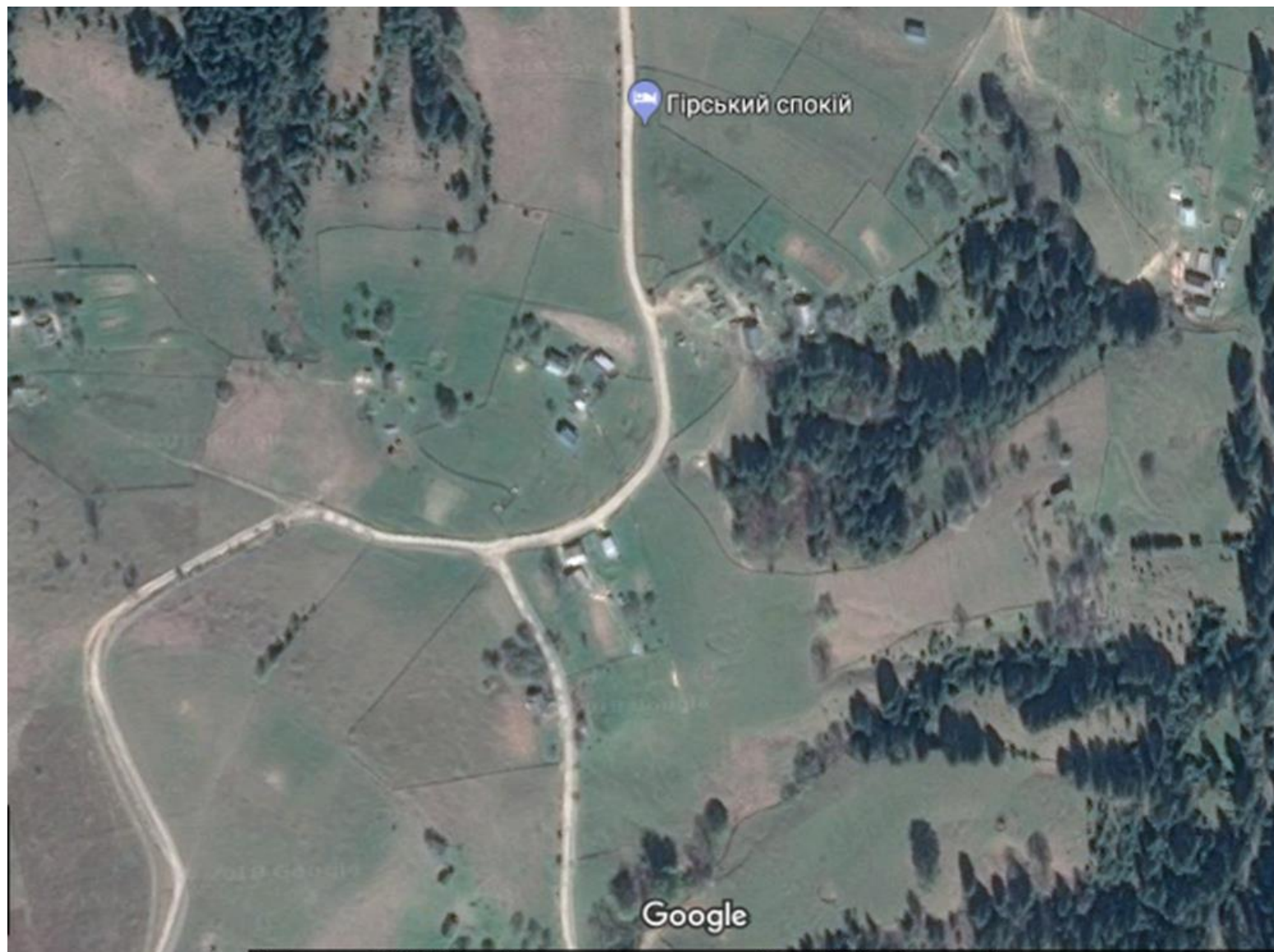
Австрія

Словаччина

Україна

Киргизія

1. Розвиток гірських поселень стримується недостатньо розгалуженою транспортною та комунальною інфраструктурою.

2. Промисловість і сільське господарство є нерозвинутими і, як наслідок, - безробіття та низький рівень заробітної плати. Характерною ознакою населених пунктів, яким надано статус гірських, є трудова міграція.

3. Медичне обслуговування для гірського населення є часто недосяжним.

4. Накопичуються проблеми у сфері освіти, а саме: мала наповненість класів середніх навчальних закладів, зростаюча потреба у шкільних автобусах для перевезення учнів.

5. На гірських територіях складається несприятлива екологічна ситуація, що пов'язана із такими природними явищами, як повені і паводки.

6. Наявні фінансові ресурси місцевих бюджетів не відповідають потребам соціально-економічного розвитку гірських територій.

7. В гірських районах дуже скоротилось традиційне для гір господарство – вівчарство, молочне тваринництво, скоротились місцеві художні промисли.

8. Оголошений державою курс на децентралізацію реалізується ускладнено, як з об'єктивних (дисперсне розселення та значні відстані між селами) так і суб'єктивних причин – небажання окремих керівників виконавчої влади дотримуватись законодавства про об'єднання громад.

Нова парадигма підтримки гірських територій/пропозиція

Можливо слід переглянути підходи щодо підтримки розвитку гірських територій на основі:

- збереження унікального природного комплексу українських Карпат, надавши при цьому змогу мешканцям гір бути головними суб'єктами збереження цього комплексу, які отримують за це нормальні доходи та нормальні умови свого проживання у гірських місцевостях.

Що робити?

- Активніше використовувати механізми підтримки розвитку гірських територій через проекти ДФРР.(на жаль поки використовується слабо)
- Внести зміни у Закон “Про стимулювання розвитку регіонів”, встановити типи “проблемних” територій та визначити інструменти стимулювання їх розвитку.
- Політику субсидій заміни політикою підтримки інтегральних проектів розвитку.
- Започаткувати першу державну програму розвитку гірських територій за рахунок бюджетної підтримки ЄС

Інфраструктура та доступність – сильний аргумент для розвитку

Дземброня

Поляниця

Замість підсумку

1. Законодавчі рамки для формування та реалізації державної регіональної політики в Україні в основному сформовані.
2. Найслабшим місцем сьогодні є психологічна не готовність різних суб"єктів до застосування проектного підходу у планування та реалізації стратегій розвитку.
3. Регіональна політика не можлива без координації в територіях різних секторальних програм і потребує суттєво більшої ролі Мінрегіону у налагодженні такої координації.
4. Завершення формування системи законодавчого забезпечення ДРП потребує ухвалення низки законопроектів, які уже підготовлено у Мінрегіоні і про які мова йшла вище.
5. Прискорення розвитку країн-сусідів неминуче призводить до створення тиску на робочу силу, яка мігрує до країн-сусідів, а відтак веде до прискореної деградації територій поблизу кордонів, та територій із слабким розвитком регіональної економіки.
6. Відпрацювання та впровадження державних механізмів стимулювання проблемних територій стає важливим пріоритетом на найближчі роки.

Навчання ніколи не вичерпує розум

Леонардо да Вінчі

Дякуємо за увагу!

Команда
Волинського ресурсного центру

www.vrc.rv.ua